

cionarnih pjesama (Zagreb 1959) i *Radničko revolucionarne pjesme* (Zagreb 1971) s 45 pjesama. Međutim, od trideset i šest pjesmarica tiskanih u Hrvatskoj u doba rata (dosad prikupljenih) tridesetak ih ispunjavaju borbene i revolucionarne pjesme. U ovoj najnovijoj zastupljene su pjesme bunta i otpora iz raznih društvenih epoha, a pjevane su u seljačkim ustancima, u jurišu na Bastillu, pri osvajanju Zimskog dvorca u Rusiji, u obrani Madrida u doba građanskog rata, u logorima Evrope i glavnjačama stare Jugoslavije, u štrajkovima i demonstracijama, u NOB-u: na Kozari, Zelenogori, Neretvi, Sutjesci itd.

Knjiga ima *Uvodnu riječ* (A. Vesanović), *Teze za prolegomenu revolucionarnoj pjesmi* (S. Bombardelli), tekstove pjesama i literaturu.

U *Uvodnoj riječi* autor govori o mjestu revolucionarnih pjesama u povijesti međunarodnog radničkog pokreta, o nastajanju i životu tih pjesama u svijetu i kod nas te o izboru pjesama za ovaj zbornik.

U *Tezama* Silvije Bombardelli traži promjenu odnosa prema revolucionarnom stvaralaštvu. Iz njegovih razmišljanja, koja se očituju u podnaslovima: *Iznevjerena revolucija*, *Bagateliziranje*, *Djelitelji indulgencija*, *Natklasna "muzika"*, *Teror strukturalizma*, *"Marksističko" komponiranje*, *Klasna borba*, *Sukob na desnici*, *In meritum*, *Dvostruki rezervat* itd, izlazi zaključak da "u klimi posvećene nulfikacije partizanskih dostignuća, musica Slavicae felicitas nastavlja da, fingirajući optimizam i simulirajući euforiju, slavi svoje jubileje i Datume, kojih je sve više, a sve manje znače i zračē".

Pjesme su razvrstane u dva dijela: 1/ Stare revolucionarne i buntovne pjesme (nastale prije oktobarske revolucije) i 2/ Radničke i druge revolucionarne pjesme (nastale između dva rata). Uzete su iz dvadeset i pet zemalja Evrope, Azije i Amerike, a objavljene su na šesnaest jezika (na ruskom dvadeset i pet, njemačkom trinaest, engleskom i španjolskom po jedanaest, francuskom sedam, poljskom i bugarskom po tri, talijanskom i esperantu po dvije i po jedna na mađarskom, irskom i češkom). Uz sve pjesme na stranim jezicima dati su prepjevi (šezdeset i tri je prepjevao Vesanović).

Trećina tih pjesama kod nas se prvi put objavljuje. Oko šezdesetak ih je objavljeno u zbirkama NOR-a, a nešto ih je manje živjelo u NOR-u izvan zbirki. Neke se ne pjevaju masovno.

Na svaki, pa i na ovaj izbor mogu se dati primjedbe. Zašto u zborniku nema, npr. nekih kod nas, pred rat i u ratu popularnih pjesama: *Oj oblaci tanani*, *Omladinska himna*, *Pjesme o bijelima*, *Pekarski radnici* i sl.; zašto su neke pjesme donesene bez objašnjenja, samo u izvornom obliku koji je širim slojevima nepoznat: *Internacionala*, *Marseljeza*, npr; zašto u bilješkama, gdje je to bilo potrebno, nije rečeno ponešto i o poznatijim varijantama; zašto na kraju knjige, radi lakšeg snalaženja, nije dano abecedno kazalo, kao npr. u zbirci *Vstanište sužnji*, kojom se autor služio itd. No bez obzira na te ili druge manje primjedbe na koje autor sigurno ima odgovor i za koje ima razloge, treba odati priznanje priređivaču za uloženi trud, Fondu za razvijanje i njegovanje tekovina revolucije i NOR-a Općine Split za iniciranje i financiranje tog zbornika, kao i onima koji su knjigu opremili.

ANTE NAZOR

Mile Krajina, *Guslarske pjesme i pjesnički zapisi*, RO "Zrinski" TIZ Čakovec, Osijek 1986, 142 str.

Knjiga sadrži uvodne riječi (Tvrtko Čubelić, *Guslarsko i pjesničko umijeće Mile Krajine* i Marko Landeka, *Guslarske pjesme i pjesnički zapisi Mile Krajine*). Tekstovi trideset i osam pjesama raspoređeni su pod šest podnaslova, a na kraju su uz pjesme bilješke, autobiografski podaci (životni put, druženje s guslama i pjesmama) i riječi zahvalnosti onima koji su pomogli da se knjiga objavi.

U prvom je dijelu objavljeno osam pjesama o povijesnim događajima (osobni doživljaj iz 1941, o osvajanju Zadra 1202, o obrani Đurđevca od Turaka, uz stotu obljetnicu Hrvatskog pjevačkog društva "Lipa" u Osijeku, uz osamdesetu obljetnicu Prvog maja, o ilin-

denskom ustanku, o posljednjem otimanju djevojke na megdanu 1910. i o povijesnim spomenicima Nina iz vremena kralja Krešimira).

U drugom je dijelu dvanaest pjesama o društveno-kulturnim pojavama (za mir i slobodu, đakovačkim vezovima, VIII mediteranskim igrama, V pionirskim susretima u Podravskim Sesvetama, Olimpijadi u Sarajevu, Olimpijadi starih sportova u Brođancima, povijesti Dalmacije, Osijeku, Bizovačkim topicama, Osječkoj pivovari, susretima radnika SDK Hrvatske i Univerzijadi 87).

Četiri pjesme posvećene su ličnostima (branitelju Sigeta Marku Horvatu-Stančiću, četiristotoj obljetnici smrti Nikole Šubića Zrinskog, stotoj obljetnici rođenja Ivana Meštrovića i donatoru Anti Topiću-Mimari).

Devet guslarskih pjesama i pjesničkih zapisa posvećeno je: našim pečalbarima, starim igrama, događajima u selu, ličkom prelu, voljenoj i gizdavoj Slavoniji, braći izvan domovine, ličkom junaku Marku Tomljenoviću i sestrama Čuljak.

Pet šaljivih pjesama govore: o *čupavcu*, muškoj zavodnici, snu o djevojci, birokraciji i štetnosti pušenja.

Četiri pjesme prevedene su na strane jezike: engleski, njemački, mađarski i esperanto.

T. Čubelić i M. Landeka ocjenjujući ove pjesme izrekli su pohvale u uvodnim člancima i istakli umijeće guslara i pjesnika M. Krajine. Pučki gledano te su ocjene i pohvale opravdane jer šira čitalačka publika, posebice na selu, voli takve umotvorine, naročito kad ih pjeva ili kazuje vrstan guslar. Iz tog kuta gledanja i vrednovanja "ponuđena knjiga (...) opravdava i svoje postojanje i svoje pojavljivanje". Gledano iz drugog kuta u njoj nije baš sve savršeno. Ona može biti "slika nas, naše sredine i mentaliteta, modernizma, deseterca i gusala, tradicionalnog seoskog teatra i modernog življenja", ali samo u usporedbi s velikim brojem suvremenih guslara stvaralaca i pisaca epskih kronika. Izvan tog kruga snaga i vrijednost tih umotvorina nije velika, ne zato što ne dostižu snagu i vrijednost klasičnih uzora već stoga što su ti sadržaji iz novinskih članaka i povijesnih fakata preneseni u stihove bez dublje dramatičke i poetičnosti. Autor tih stihova

može se ubrojiti u bolje suvremene stvaraoce epskih kronika, on je informiran i poznaje događaje o kojima pjeva, ali to ne znači da su njegove pjesme i trajnija umjetnička ostvarenja.

ANTE NAZOR

Graždanski erotikon, Erotske pesme i poslovice u srpskoj književnosti XVIII i početka XIX veka, priredio Sava Damjanov, Gradina, Niš 1987, 68 str.

Knjiga sadrži priređivačev predgovor pod naslovom *Rani (erotski) radovi srpske književnosti*, izbor erotskih pesama i poslovice i *Napomenu* o načinu priređivanja pesama za štampu. Najveći deo tekstova predstavljenih u ovom izboru nalazi se u srpskim rukopisnim pesmaricama XVIII i XIX veka, zatim su tu pesme iz *Erlangenskog rukopisa* (i one koje priređivač ovog izdanja iz 1925, G. Gezeman, nije objavio), tri erotske pesme Lukijana Mušickog (ime njihovog autora S. Damjanov otkrio je nedavno), te izbor erotskih poslovice iz zbirke Jovana Muškatirovića (1787. i 1807).

Intencija ove nevelike, solidno priređene knjige bila je da se predstavi erotski diskurs srpske književnosti XVIII i prvih decenija XIX veka, koji je ostao sasvim van domena naučnoistraživačkih interesa, kao da nije ni postojao. Za one koji se bave fenomenima usmene književnosti ova knjiga može biti zanimljiva jer donosi, između ostalog, predvukovske zapise erotskih usmenih pesama, kao i stihovanih oblika koji su nastali oponašanjem usmenih pesama ili njihovim redigovanjem (oni se označavaju terminom "građansko pesništvo").

MARIJA KLEUT